

Türkiye’de Erken Çocukluk Döneminde Dijital Medya Kullanımı ile İlgili Gerçekleştirilmiş Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi

An Examination of Postgraduate Studies Conducted on the Use of Digital Media in Early Childhood Period in Turkey

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili gerçekleştirilmiş lisansüstü tezlerin incelemesini kapsamaktadır. Araştırma nitel bir çalışma olup, veriler doküman incelemesi tekniğiyle toplanmıştır. Çalışma kapsamında belirlenen ölçütlere uygun olarak toplam 64 lisansüstü tez çalışması analiz edilmiştir. Tezler, yılı, tez türü, alanı, tez başlığı, amacı, çalışma konusu, araştırma türü, örneklem, veri toplama tekniği ve veri toplama aracı alanlarında incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımıyla ilgili lisansüstü tez çalışmalarının büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bu tezlerin çoğunluğu nicel araştırma deseni kullanılarak yapılmış olup, araştırmalarda betimsel tarama yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi en çok tercih edilen yöntemdir. Veri toplama sürecinde, çalışma grubundan veri toplarken sıklıkla ebeveynlere başvurulduğu ancak erken çocukluk dönemi öğretmenleriyle çok kısıtlı çalışmalar yapıldığı belirlenmiştir. Bu durum, öğretmenlerin, erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı konusunda daha fazla araştırmaya dahil edilmesi gerektiğini göstermektedir. Tespit edilen sonuçlar ışığında, daha fazla çocuk-ebeveyn-öğretmen iş birliğine odaklanan çalışmaların tasarlanması ve deneysel süreçlerin ön plana çıkarılması önerilmektedir. Bu şekilde, erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili daha kapsamlı, katılımcı ve çeşitli perspektifler içeren çalışmaların yapılması mümkün olabilir. Bu alanda yapılan çalışmaların çocukların dijital medya kullanımı ve etkileri hakkındaki anlayışımızı artırması ve gelecekteki politika ve uygulamalara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk Dönemi, Dijital Medya Kullanımı, Lisansüstü Tezler.

ABSTRACT

This study aims to investigate postgraduate theses focused on digital media usage in early childhood in Turkey. The research adopts a qualitative approach, and data were gathered using the document analysis technique. A total of 64 postgraduate theses were scrutinized based on specific criteria set for this study. The theses were analyzed concerning the year of the thesis, type, field, title, objectives, research topic, research method, sample group, data collection technique, and data collection instruments. The findings suggest that a significant number of postgraduate theses on digital media usage in early childhood in Turkey were master's level studies. The majority adopted a quantitative research design, with the relational survey method being the most commonly used among descriptive survey methods. During data collection, it emerged that parents were frequently the primary respondents for the study group, whereas only a few studies engaged early childhood teachers. This highlights the need to involve teachers more extensively in research related to digital media usage in early childhood. Based on these findings, it is recommended that future studies prioritize child-parent-teacher collaboration and emphasize experimental approaches. Doing so will facilitate more holistic, inclusive, and diverse-perspective-oriented research on digital media usage in early childhood. The ultimate goal is to deepen our understanding of children's interactions with digital media and its impacts, thereby informing future policies and practices in the domain.

Keywords: Early Childhood Period, Digital Media Usage, Postgraduate Theses.

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Erken çocukluk dönemi, çocukların sosyal, bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişiminin temellerinin atıldığı insan yaşamının en önemli zaman dilimlerinden biridir. Bu süreçte edinilen deneyimler, çocukların ilerleyen yaşamlarında temel altyapıyı oluşturur ve kalıcı etkiler bırakır (Aral, Kandır & Yaşar, 2011). Erken çocukluk dönemi, beyin gelişiminin en hızlı olduğu dönem olarak bilinir ve çocukların öğrenme yeteneği ve zihinsel esnekliği en üst düzeye ulaşır. Bu dönemde çocukların dijital medyayla etkileşimi, dil gelişiminden öğrenme alışkanlıklarına, sosyal etkileşimden fiziksel sağlığa kadar pek çok alanı etkileyebilmektedir (Yılmaz & Güney,

Esra Merdin¹

How to Cite This Article

Merdivin, E. (2023). “Türkiye’de Erken Çocukluk Döneminde Dijital Medya Kullanımı ile İlgili Gerçekleştirilmiş Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:114; pp:8092-8098. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sssj.71556>

Arrival: 08 July 2023

Published: 31 August 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğr. Gör., Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği ABD, Ankara, Türkiye.
ORCID: 0000-0001-5096-0884

2021). Dolayısıyla, bu konuda yapılan lisansüstü çalışmalar, araştırmacılara ve ilgili paydaşlara, erken çocukluk dönemindeki dijital medya kullanımının sağlıklı bir şekilde yönetilmesi ve desteklenmesi için rehberlik etmektedir.

Teknoloji ve iletişim alanındaki hızlı ilerlemeler, dijital medyanın hayatımızın merkezine yerleşmesine sebep olmuştur. Dijital medya, internet tabanlı platformlar, akıllı telefonlar, tabletler, bilgisayarlar ve diğer elektronik cihazlar aracılığıyla tüketilen içeriklerin genel adıdır (Akgül, 2021). Bu içerikler arasında çeşitli eğitici materyaller, çizgi filmler, oyunlar ve sosyal medya platformları bulunmaktadır.

Türkiye'de ve dünya genelinde, çocukların dijital medya ile etkileşimi giderek artmaktadır ve bu durum eğitimciler, ebeveynler ve araştırmacılar arasında önemli bir konu haline gelmektedir. Özellikle pandemi döneminde çocukların dijital medyaya daha fazla maruz kalmalarıyla birlikte, bu trend daha da belirgin hale gelmiştir. Ebeveynlerin çalışma düzenleri, dijital eğitim platformlarının yaygınlaşması ve diğer etkenler, çocukların ekran başında geçirdiği süreyi artırmıştır (Güzen, 2021).

Erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımının yaygınlaşması, bazı olumlu etkileriyle birlikte önemli endişelere de neden olmaktadır. Olumlu yönlerinden biri, eğitim materyalleri ve eğitici oyunlar aracılığıyla çocukların öğrenme süreçlerinin desteklenmesidir. Ancak, aşırı ve kontrolsüz dijital medya kullanımının çocukların dil gelişimi, uyku düzeni, sosyal etkileşim becerileri ve fiziksel sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olduğu konusunda araştırmalar bulunmaktadır (Avcı & Avşar, 2017).

Bu araştırmada, Türkiye'de erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili gerçekleştirilmiş lisansüstü çalışmaların incelenmesi yapılarak, alanda yapılmış çalışmaların genel profilinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Böylece, Türkiye'de erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili çalışmalarda kapsamlı bir durum analizi sunulması hedeflenmektedir. Bu inceleme, eğitimciler, ebeveynler ve diğer paydaşlar için önemli bir kaynak oluşturacak ve çocukların dijital medya kullanımıyla ilgili gelecekte yapılacak çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'de erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili gerçekleştirilmiş lisansüstü çalışmaları inceleyerek bu alandaki lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı, kullanılan yöntemler ve örneklem gruplarına yönelik betimsel bulguları derlemek ve değerlendirmektir. Bu incelemeler, erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımına yönelik ülkemizde yapılan çalışmaların konu alanları, yıllara göre dağılımı, yaygınlığı, türleri ve yöntemlerine dair nitelikli verileri sunarak, konuya ilişkin mevcut durumu ve eğilimleri ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Önemi

Türkiye'deki erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili lisansüstü çalışmaların kapsamlı bir incelemesi yapılan bu çalışma ile bu dönemde dijital medya kullanımı konusunda farkındalığın artırılmasına ve ileriye dönük yapılacak araştırmalara yönelik araştırmacılara fikir sunulmasına çalışılmaktadır. Ayrıca, ortaya koyulacak sonuçlar doğrultusunda çalışmanın, çocukların dijital medya ile olan etkileşimine yönelik daha bilinçli politika ve stratejilerin oluşturulmasına katkıda bulunması hedeflenmektedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Erken Çocukluk Dönemi

Erken çocukluk dönemi, doğumdan 8 yaşına kadar süren, insan yaşamının en kritik evrelerinden birini oluşturur (UNICEF, 2001). Bu dönemde çocuklar, hızlı bir gelişim ve büyüme süreci yaşarlar ve birçok önemli temel beceriyi kazanırlar. Erken çocukluk dönemi, beyin gelişiminin en hızlı olduğu dönem olarak kabul edilir. Bu nedenle çocukların deneyimledikleri etkileşimler ve çevresel uyaranlar, beyin yapısının şekillenmesinde ve sinirsel bağlantıların oluşmasında büyük öneme sahiptir (Turhan & Özbay, 2016).

Bu dönemde çocukların dil gelişimi, sosyal becerileri, bilişsel yetenekleri, motor becerileri ve duygusal yönden gelişimi hızlı bir şekilde ilerler (Ünlü Çetin, Merdin, Buldu, Karaduman, Yumuş, 2018). Dil gelişimi, çocuğun ana dilini öğrenme sürecini içerir ve zengin bir dil çevresinde büyüyen çocuklar daha iyi dil becerileri geliştirirler. Sosyal beceriler, çocuğun başkalarıyla etkileşime geçme, empati kurma ve duygusal bağlar kurma yeteneğini içerir. Bilişsel yetenekler ise çocuğun düşünme, problem çözme, hatırlama ve dikkatini yönlendirme becerisini kapsar. Motor becerileri, fiziksel hareketleri gerçekleştirme yeteneği olarak nitelendirilir ve bu, çocuğun el-göz koordinasyonunu ve hareket kontrolünü içerir. Son olarak, duygusal yönden gelişim, çocuğun kendi duygularını anlaması, ifade etmesi ve duygusal durumunu yönetebilme kapasitesini kapsar.

Erken çocukluk dönemi, aynı zamanda kişiliğin ve kimliğin temellerinin atıldığı bir dönemdir. Çocuklar, yaşadıkları deneyimler ve etkileşimlerle kendilerini tanıma, kendi becerilerini ve yeteneklerini keşfetme sürecinde bulunurlar. Bu nedenle, bu dönemde çocuklara sağlanacak olumlu ve destekleyici bir çevre, onların sağlıklı bir şekilde gelişmeleri ve potansiyellerini tam anlamıyla ortaya koymaları açısından kritik öneme sahiptir (Yeşilyaprak, 1993).

Erken çocukluk dönemi, aile ve eğitimcilerin çocukları destekleyici ve zengin bir çevre sağlaması gereken bir dönemdir. Sağlam temellerin atıldığı bu dönem, çocuğun ilerleyen yaşamlarındaki başarıları ve mutluluğu açısından belirleyici bir rol oynar. Bu nedenle, erken çocukluk döneminin önemini anlaşılması ve bu dönemde çocuklara sağlanacak olan uygun ve kaliteli desteklerin sağlanması, toplumların geleceği için hayati öneme sahiptir (Arslan, Angin, Yazıcı, Kaçan, Kanak, Kılıçgün, & Yapıcı, 2015).

Dijital Medya ve Çocuk İlişkisi

Dijital medya ve çocuk ilişkisi, günümüzde çocukların hayatında önemli bir yer tutan ve karmaşık etkileşimlere yol açan bir konudur. Dijital medya, çocukların teknoloji ve bilgisayarlar aracılığıyla etkileşime geçtiği, içerikleri tükettiği ve bilgi alışverişinde bulunduğu dijital platformları ifade eder. Bu platformlar, internet üzerinden erişilen web siteleri, sosyal medya platformları, dijital oyunlar, çevrimiçi video içerikleri ve diğer elektronik cihazlar aracılığıyla çocukların yaşamlarında yer alır.

Çocuklar, teknolojinin hızlı gelişimiyle birlikte dijital medyayla erken yaşlardan itibaren etkileşime geçmektedirler (Merdin & Şahin, 2023). Dijital medya, çocuklara eğlenceli ve eğitici içerikler sunmanın yanı sıra, onların sosyal etkileşimlerini değiştirme ve öğrenme deneyimlerini şekillendirme potansiyeline sahiptir. Ancak bu kullanımın çocukların gelişimi üzerinde bazı olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Dijital medyanın çocuklar üzerindeki bazı olumlu etkileri:

- ✓ Eğitim ve Öğrenme: Dijital medya, çocuklara eğitici ve öğretici içerikler sunarak öğrenme deneyimlerini zenginleştirebilir (Savaş, Güler, Kemal, Çoban, Güzel, 2021). Eğitici oyunlar, interaktif uygulamalar ve çevrimiçi ders materyalleri, çocukların öğrenme motivasyonunu artırabilir.
- ✓ Yaratıcılık ve Hayal Gücü: Dijital medya, çocukların yaratıcılığını ve hayal gücünü destekleyen interaktif araçlar ve eğlenceli içerikler sunabilir. Dijital resim, hikâye yazma ve diğer yaratıcı uygulamalar, çocukların kendini ifade etme yeteneklerini geliştirebilir (Sezgin, 2017).
- ✓ Sosyal Etkileşim: Sosyal medya ve diğer iletişim platformları, çocukların arkadaşları ve aileleriyle iletişim kurmasını sağlar. Uzaktaki yakınlarıyla bağlantı kurma ve sosyal etkileşimde bulunma imkânı sunabilir.
- ✓ Dijital medyanın çocuklar üzerindeki bazı olumsuz etkileri:
- ✓ Fiziksel ve Sağlık Sorunları: Aşırı dijital medya kullanımı, çocukların fiziksel sağlığını olumsuz etkileyebilir. Uzun süreli ekran karşısında kalmakla birlikte uyku düzeninin bozulması ve fiziksel aktivitenin azalması sağlık sorunlarına yol açabilir (Yusufoğlu, 2017).
- ✓ Dil ve Sosyal Becerilerin Gelişimi: Dijital medya içerikleriyle geçirilen süre, çocukların dil gelişimini ve sosyal becerilerini olumsuz etkileyebilir. Yeterince konuşma pratiği yapma ve gerçek dünyada sosyal etkileşime girme fırsatları azalabilir (Keskindemirci, 2020).
- ✓ Dijital Tehditler: Çocuklar, dijital medyada maruz kalabileceği zararlı içerikler, siber zorbalık, istismar ve yanlış bilgi kaynakları gibi dijital tehditlerle karşı karşıya kalabilir (Çubukcu & Bayzan, 2013).

Bu nedenle, dijital medya kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri dikkatle yönetilmelidir. Bu hususta ebeveynler, eğitimciler ve toplumun diğer paydaşlarına önemli görevler düşmektedir. Ebeveynler ve eğitimciler, çocukların dijital medya kullanımını dengelemeli, uygun içerikleri seçmeli, kaliteli içeriklere yönlendirmeli ve güvenlik önlemleri almalıdırlar. Aynı zamanda, dijital medyanın eğitimde ve öğrenme süreçlerinde nasıl etkili bir şekilde kullanılabilceğinin araştırılması ve daha iyi anlaşılması, çocukların bu teknolojiden en iyi şekilde yararlanmasına katkı sağlayacaktır. Eğitimciler ve toplumun diğer paydaşları, dijital medyanın çocukların gelişimi üzerindeki etkilerini anlamak ve bu alanda bilinçli kararlar almak için araştırmalara ve eğitimlere önem vermelidir. Dijital medya ve çocuk ilişkisinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yönetilmesi, çocukların teknolojiyi olumlu ve yaratıcı bir şekilde kullanmalarına ve gelişimlerine katkı sağlamalarına yardımcı olacaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı alanıyla ilgili Mayıs 2023 tarihine kadar ülkemizde yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesi kullanılarak toplanmıştır. Doküman incelenmesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Doküman incelenmesi gerçekleştirilirken verileri düzenleme, inceleme, kodlama, tema ve kategorilere ayırma, nasıl sunulacağını belirleme ve bulguları yorumlama olmak üzere izlenmesi gereken bazı aşamalar bulunmaktadır (Creswell, 2013). Bu çalışmada erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı alanında yapılan tez çalışmalarını belirlemek üzere Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarından tarama yapılmış ve araştırmanın veri seti birtakım ölçütlere göre belirlenmiştir. Bu çalışmadaki ölçüt, tezlerin çocukluk dönemi dijital medya kullanım durumlarını içermesi ve YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı ve erişim izninin olmasıdır. Bu kapsamda, tarama yapılan tüm alanlarda belirlenen kriterlere uyan ve ulaşılan toplam 64 lisansüstü tez çalışması araştırmanın veri setini oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Doküman analizinin tekniği kullanılan çalışmanın ilk aşamasında, veri setine dahil edilen lisansüstü tezlerin YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarından tam metinlerine ulaşılmıştır. Kavram taraması yapılırken “dijital medya, elektronik medya, erken çocukluk dönemi, okul öncesi dönemi, dijital oyun” anahtar kelimeleri kullanılmış ve çocukluk dönemini kapsamayan dijital medya araştırmaları çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışmanın verileri; YÖK Ulusal Tez Merkezi internet sitesi üzerinden araştırmanın başlangıç tarihi olan 01.07.2022’de toplanmaya başlanmış ve yeni herhangi bir lisansüstü tez çalışmasının eklenip eklenmediğinin kontrolü için son olarak 15.05.2023 tarihinde tekrar tarama yapılarak kontrol sağlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak çalışmaya dâhil edilen lisansüstü tezlerin kodlanması için araştırmacı tarafından “Lisansüstü Tez İnceleme Formu” geliştirilmiştir. Bu form geliştirilirken daha önce yapılan çalışmalar gözden geçirilmiş ve lisansüstü tezlerin içerik açısından detaylandırılması için benzer çalışmaların veri toplama araçları dikkatle incelenmiştir. Geliştirilen bu formda yazar, tez yılı, tez türü, alan, tez başlığı, amacı, araştırmanın türü, veri seti, veri toplama tekniği ile veri toplama aracı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Lisansüstü tezlerin incelenmesi sürecinde gruplama için Microsoft Excel tablosu kullanılmıştır. Çalışmanın amacına yönelik olarak lisansüstü tezlerin türleri, amaçları, çalışma grupları, yöntemleri, desenleri ve veri toplama araçları açısından gruplandırılması yapılarak yüzde (%) ve frekans (f) değerleri verilip sayısal hale dönüştürülmüş, tablolaştırılarak bulgular kısmında sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışma verilerinin analizinde betimsel analizden faydalanılmıştır. Betimsel analiz, bir olayı, olguyu, davranışı veya durumu olduğu gibi tanımlamaya, açıklamaya ve yorumlamaya yönelik bir araştırma yöntemidir (Creswell, 2014). Bu analiz türü, genellikle bir durumu ya da olguyu derinlemesine anlamak ve bu olguya ilişkin detaylı bilgileri toplamak için kullanılır. Betimsel analizlerde, araştırmacılar genellikle verileri topladıktan sonra bu verileri organize eder, analiz eder ve sonuçları yorumlar. Bu analiz yöntemi, bir hipotezi test etmek ya da bir değişkenin diğer değişken üzerindeki etkisini araştırmak yerine, sadece mevcut durumu veya olguyu tanımlamak ve açıklamak için kullanılır.

BULGULAR

Çalışmada 8 i doktora düzeyinde, 3 ü tıpta uzmanlık alanında ve 53 ü yüksek lisans düzeyinde olmak üzere toplam 64 lisans üstü teze ulaşılmıştır. İncelenen tezler yayınlandığı enstitü, yıl ve tezin türü bakımından gruplandırılmış ve sonuçlar Tablo1 de özetlenmiştir.

Tablo 1: Tezlere ait genel bilgiler

Değişken	Gruplar	N=64	Yüzde (%)
Tezin Yayınlandığı Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü	26	40,62
	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	18	28,12
	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	8	12,5
	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	5	7,81
	Diğer	7	10,93
Tezin Türü	Doktora	8	12,5
	Yüksek Lisans	53	82,81
	Tıpta Uzmanlık	3	4,68
Yıl	2006	1	1,56
	2009	1	1,56
	2013	1	1,56
	2014	2	3,12
	2015	3	4,68
	2016	3	4,68
	2017	3	4,68
	2018	9	14,06
	2019	9	14,06
	2020	5	7,81
	2021	11	17,18
	2022	14	21,87
	2023	2	3,12

Çocukların dijital medya ile ilişkisini araştıran tezlerin büyük kısmı Sosyal Bilimler Enstitüsü çatısı altında yürütülmüş olup bunu Eğitim Bilimleri ve Sağlık Bilimleri Enstitüleri takip etmiştir. Verilerin analizi sonucunda çocukların dijital medya kullanımlarını ve alışkanlıklarını inceleyen tezlerin anabilim dalları bazında en çok Okul Öncesi Eğitimi (%29,68) alanında tez çalışması ürettiği gözlemlenmiştir. Bunu Psikoloji ve Klinik Psikoloji (%7,82), Çocuk Gelişimi (%6,5), Sosyoloji (%6,5), Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları (%6,5), Eğitim Teknolojisi, Hemşirelik, Medya ve İletişim, Gazetecilik, Enformatik, Suç Araştırmaları dallarının izlediği görülmüştür. Diğer ana bilim dallarında ise daha az çalışma üretildiği tespit edilmiştir.

Tezler türü açısından değerlendirildiğinde yüksek lisans tez sayısının baskın bir biçimde fazla olduğu (n=53) göze çarpmaktadır. Doktora tez sayısının ise kısıtlı kaldığı (n=8) görülmektedir.

Bu alanda yapılan çalışmaların ilki 2006 yılında yapılmışken 2014 ten itibaren çalışmaların sayısının artmaya başladığı gözlemlenmiştir. 2022 yılında ise alanda yapılan çalışmalar en yüksek seviyeye ulaşmıştır (n=14).

Çalışmalara yöntem açısından bakıldığında ise %73,43 oranında nicel, % 17 oranında ise nitel yöntemlerin kullanıldığı belirlenmiştir. Tezlerde örneklemelerin %40,62'si ebeveyn, % 31,25'i çocuk, % 14'ü ebeveyn ve çocuktan oluştuğu ve tezlerin %9'una öğretmenlerin dahil edildiği görülmüştür. Çalışmalara ait bu bulgular Tablo 2 de özetlenmiştir.

Tablo 2: Tezlerin araştırma grupları ve analiz yöntemleri

Değişken	Gruplar	N=64	Yüzde (%)
Veri Analizi Yöntemi	Nicel	47	73,43
	Nitel	11	17,18
	Karma	6	9,37
Katılımcılar	Ebeveynler	26	42,62
	Çocuklar	20	32,78
	Öğretmenler	2	3,27
	Ebeveyn ve çocuklar	9	14,75
	Ebeveyn ve öğretmenler	2	3,27
	Öğretmen ve çocuklar	1	1,56
	Ebeveyn, öğretmen ve çocuklar	1	1,56

Nicel veriler çoğunlukla anketler ve ölçekler aracılığıyla toplanırken nitel veriler için yarı yapılandırılmış görüşmeler ve içerik analizlerinin tercih edildiği görülmüştür. Tezler çoğunlukla betimsel tarama yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi (n=17) ile gerçekleştirilirken sadece 6 tezin deneysel desende tasarlandığı görülmektedir. Deneysel desende tasarlanan çalışmalarda, dijital tabanlı geliştirilen bir değişkenin çocukların bir alanda gelişimine olan etkisi incelenmiştir.

Örnekleme yer alan tezler amaçları açısından değerlendirildiğinde büyük kısmının erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımını temel aldığı ve buna bağlı olarak kullanım sıklığı, etkileri, kullanımın gelişimsel alanlarla ilişkilendirilmesi, ebeveyn farkındalığı ve tutumları gibi çok çeşitli alanlardan incelendiği saptanmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye'de erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili gerçekleştirilmiş lisansüstü çalışmaların incelemesini kapsayan kapsamlı bir analiz sunmaktadır. Toplamda 64 lisansüstü teze ulaşılmış olup, bu tezlerin çoğunluğu yüksek lisans düzeyinde bulunmaktadır. Doktora düzeyindeki çalışmaların sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. Bu da erken çocukluk dönemi dijital medya araştırmalarında daha fazla ileri düzey çalışmaya ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir. Erken çocukluk dönemi dijital medya araştırmalarının büyük bir kısmı Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yürütülmüştür, bu durum da diğer disiplinlerin katılımını artırmak için fırsat olduğunu göstermektedir.

Sonuçlar, özellikle Okul Öncesi Eğitimi, Psikoloji ve Çocuk Gelişimi anabilim dallarında dijital medya kullanımının yaygın bir araştırma alanı olduğunu göstermektedir. Bu durum, erken çocukluk dönemi dijital medya kullanımının eğitim, psikoloji ve çocuk gelişimi alanlarında önemli bir ilgi odağı olduğunu ve bu alanlarda daha fazla çalışma yapılmasının gerekliliğini göstermektedir.

Özellikle son yıllarda erken çocukluk dönemi dijital medya araştırmalarında artış gözlenmiştir. Bu duruma, dijital teknolojilerin hızla yayılması ve çocukların dijital medya ile daha erken yaşlarda etkileşime girmeye başlamasının yanı sıra 2022'den itibaren sayısı artan çalışmalara Covid-19 pandemi sürecinin etkisinin olduğu da düşünülmektedir. Araştırmalardaki artış, dijital medya kullanımının çocukların gelişimine ve yaşamına olan etkilerini daha iyi anlamak ve ebeveynler, eğitimciler ve uzmanlar için bilgi temelini güçlendirmek açısından önemlidir.

TARTIŞMA

Bu çalışmanın sonuçları, erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili lisansüstü çalışmaların çeşitliliğine ve farklı konuları yansıtan geniş bir araştırma yelpazesi olduğuna işaret etmektedir. Özellikle, dijital medya kullanımının etkileri, ebeveyn farkındalığı ve tutumları, dijital medyanın gelişimsel alanlarla ilişkilendirilmesi ve kullanım sıklığı gibi farklı alanlarda yapılan çalışmaların varlığı dikkat çekicidir.

Çalışmalarda kullanılan yöntemlerin büyük ölçüde nicel yöntemlere dayalı olduğu görülmüştür. Nicel yöntemler, geniş örneklem boyutları ve genellemeler için değerli olsa da nitel yöntemlerin de kullanılması, çocukların dijital medya kullanımını daha derinlemesine anlamaya ve farklı perspektifler elde etmeye yardımcı olabilir. Bu nedenle, gelecekteki çalışmalarda nitel yöntemlere daha fazla vurgu yapılması önerilmektedir.

Veri toplama sürecinde ebeveynlere sıklıkla başvurulduğu, ancak erken çocukluk dönemi öğretmenleriyle yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, daha fazla çocuk-ebeveyn-öğretmen iş birliğine odaklanan çalışmaların tasarlanması ve deneysel süreçlerin ön plana çıkarılmasının önemi vurgulanmalıdır. Bu şekilde, erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili daha kapsamlı, katılımcı ve çeşitli perspektifler içeren çalışmaların yapılması mümkün olabilir. Bu çalışmaların, çocukların dijital medya kullanımı ve etkileri hakkındaki anlayışımızı artırması ve gelecekteki politika ve uygulamalara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Ayrıca, dijital medya kullanımının çocukların gelişimine olan etkileri ve bu etkilerin uzun vadeli sonuçları hala tam olarak anlaşılabilir değildir. Dolayısıyla, gelecekteki araştırmaların, dijital medya kullanımının çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimine olan etkilerini daha kapsamlı bir şekilde incelemeye odaklanması önemlidir.

Son olarak, dijital medya kullanımıyla ilgili araştırmaların, çocukların yaşları, gelişimsel aşamaları ve sosyoekonomik durumları gibi faktörleri de göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu faktörlerin, dijital medya kullanımının çocukların hayatına olan etkilerini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın sınırlamaları da göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmada yalnızca Türkiye'de yapılmış lisansüstü tezler incelenmiştir ve uluslararası çalışmaların da analize dahil edilmesi daha kapsamlı bir değerlendirme sağlayabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma, Türkiye'de erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımı ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların mevcut durumunu değerlendiren önemli bir adımdır. Elde edilen sonuçlar, dijital medya kullanımının çocukların yaşamında önemli bir yer tuttuğunu ve gelecekteki araştırmaların dijital medyanın çocukların gelişimine olan etkilerini daha kapsamlı bir şekilde incelemeye odaklanması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, farklı disiplinlerin daha fazla katılımı ve farklı yöntemlerin kullanımı, konunun daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına ve gelecekteki politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akgül, B. (2021). Endüstri 4.0 Sürecinde Dijital Medyada Kültürel Dönüşüm. İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 6 (15), 206-224. DOI: 10.25204/iktisad.914933
- Aral, N., Kandır, A., Can Yaşar, M. (2011). Okul Öncesi Eğitim/Okul Öncesi Eğitim Programı İstanbul: Ya-Pa Yayınları
- Arslan, E., Angın, D. E., Yazıcı, Z., Kaçan, M. O., Kanak, M., Kılıçgün, M. Y., & Yapıcı, M. (2015). Erken çocukluk döneminde gelişim. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Avcı, K., & Avşar, Z. (2017). Dijital Medyanın Çocuk Sağlığına Etkileri. Sıralama ve Yerleştirme Baskısı Altındaki Ortaöğretime Yerleştirme Serüvenimiz, 13 (40), 86-90.
- Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Creswell, J. W. (2014). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. Sage publications.
- Çubukcu, A., & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. Middle Eastern & African Journal of Educational Research, 5(1), 148-174.
- Güzen, M. (2021). Covid-19 pandemi öncesi ve pandemi sürecinde 4-6 yaş çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimleri ve ebeveyn rehberlik stratejilerinde görülen farklılıkların incelenmesi (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Keskindemirci, G. (2020). Dil Gelişimi Gecikmiş Olan Çocuklarda Ekran Maruziyeti: Ön Çalışma Sonuçları. İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi, 82(4), 29-30.
- Merdin, E. & Şahin, V. (2023). Young Children’s Electronic Media Use and Parental Rules and Regulations . Journal of Learning and Teaching in Digital Age , 8 (2) , 187-196 . DOI: 10.53850/joltida.1138481
- Savaş, S., Güler, O., Kemal, K., Çoban, G., & Güzel, M. S. (2021). Eğitimde dijital oyunlar ve oyun ile öğrenme. International Journal of Active Learning, 6(2), 117-140.
- Sezgin, D. (2017). Okul öncesi dijital boyama kitaplarının görsel iletişim tasarım açısından incelenmesi ve uygulama önerisi. İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turhan, B., & Özbay, Y. (2016). Erken çocukluk eğitimi ve nöroplastisite. Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, 1(2), 54-63.
- UNICEF. 2001 Dünya Çocuklarının Durumu Raporu. Erken Çocukluk Dönemi, Ankara, 2001.
- Ünlü Çetin, Ş., Merdin, E., Buldu, M., Karaduman, M. A., Buldu, E., & Yumuş, M. (2018). Bebeklik Döneminde Fiziksel Gelişim. In Uygulanmış Etkinlik Örnekleriyle Bebeklik Döneminde Eğitim. Nobel.
- Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik gelişiminde ailesel faktörlerin etkisine ilişkin bir araştırma. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 3(3).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, D. & Güney, R. (2021). Medyanın Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Kullanımına İlişkin Öneriler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 14 (4), 486-494. DOI: 10.46483/deuhfed.829839
- Yusufoğlu, Ö. Ş. (2017). Boş Zaman Faaliyeti Olarak Akıllı Telefonlar ve Sosyal Yaşam Üzerine Etkileri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 6 (5) , 2414-2434. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/itobiad/issue/31500/333709>